

Почитувани претставници на граѓанските организации,

Ви благодариме на интересот за учество на Повикот до граѓанскиот сектор за придонес во подготвувањето на Програмата за работа на Владата на Република Северна Македонија за 2025 година. Пополнетиот образец (заедно со прилозите, доколку ги има) доставете го до Одделението за соработка со невладини организации на Генералниот секретаријат на Владата на Република Северна Македонија, електронски на адреса nvosorobotka@gs.gov.mk со назнака **Иницијатива за ГПРВ 2025, до 20.9.2024 година**. Со доставување на образецот потврдете дека се согласувате вашата иницијатива да биде објавена на веб страницата www.nvosorobotka.gov.mk.

Општи податоци за здружението / фондацијата

Име на здружението/фондацијата: Finance Think – Институт за економски истражувања и политики
ЕМБС (матичен број на правниот субјект според податоците во Централен регистар): 6838804
Седиште и адреса (улица, број, општина): Фредерик Шопен бр. 1 /2, Скопје – Кисела Вода
Застапник: Благица Петрески, Главен економист
Веб страница: www.financethink.mk
Електронска пошта (e-mail): info@financethink.mk
Телефонски број за контакт: +389 2 6156 168
Лице за контакт: Благица Петрески

Предлог- иницијатива

за годишна Програма за работа на Владата на Република Северна Македонија за 2025 година

Наслов на иницијативата: Транспарентна државна помош за домашни и странски компании

Стратешки приоритет: (придонес - поврзаност со определен стратешки приоритет на Владата на Република Северна Македонија)

I – Квалитетен животен стандард – нов циклус на економски раст

Приоритетна цел: (придонес - поврзаност со определена стратешка цел на Владата на Република Северна Македонија)

Поддршка за конкурентен приватен сектор - Една од заложбите на Програмата на Владата за периодот 2024 – 2028 година е унапредување на моделот за привлекување на странски инвестиции и воведување единствен регистар на доделена државна помош, со цел да се спречи злоупотреба на финансиските инструменти за поддршка и нивно двојно искористување.

Образложение: (Краток опис на иницијативата: причини за предлагање, предмет на уредување доколку се работи за закон или подзаконски акт и надлежен орган на државната управа)

Инвестициите се еден од главните извори на моќ на економскиот раст, бидејќи водат до зголемено национално богатство и човечки развој (Colen et al. 2008). Покрај домашните инвестиции, клучно влијание врз економскиот раст на земјата домаќин имаат и странските директни инвестиции (СДИ). Постои бројна литература која го проучува влијанието на СДИ врз економскиот развој (Ayenew, 2022; Paul and Feliciano-Cestero, 2021; Benetrix et al. 2023; Paul and Benito, 2018). СДИ обезбедуваат придобивки за земјите преку знаење и трансфер на технологија, прелевање на вештини и унапредување на човечкиот капитал, создавање работни места, поттикнување на иновациите и конкуренцијата и меѓународната трговска интеграција (ОЕЦД, 2022). Земјите домаќини, особено оние во развој, ја користат предноста од намалувањето на јазот во знаење/технологија со развиените земји, бидејќи СДИ пренесуваат нови знаења и вештини. СДИ, исто така, може да ги поттикнат иновациите и конкуренцијата и на тој начин да обезбедат стимул за вработување и економски раст. Овие инвестиции можат да ги зајакнат врските со локалните фирми, да ја зголемат менаџерската компетентност и да го отворат пристапот до меѓународните пазари, и преку тоа да дадат енергија на растот, да ја зголемат продуктивноста и да го прошират извозот (Alfaro, 2016). Препознавајќи ги потенцијалните придобивки од СДИ, во изминатиот период Владата на Република Северна Македонија презеде значајни чекори за намалување на пречките за водење бизнис, поддршка на влезот на странски инвестиции, како и за воведување фискални и финансиски мерки за да се поттикнат и привлечат инвеститори.

Солидна и јасна правна рамка која го регулира и олеснува влезот на странските инвеститори и ги штити нивните права е неопходна за да се привлечат инвестиции и да се поттикне растот на економиите. РСМ има законодавство што ги регулира странските инвестиции, кое е оценето како релативно комплексно, со оглед на тоа што неколку законски акти го регулираат истото: Закон за стратешки инвестиции, Закон за финансиска поддршка на инвестиции, Закон за технолошки индустриски развојни зони, и слично. Според Светските индикатори за управување, земјава е меѓу најдобрите (после Србија) меѓу земјите од Западен Балкан, во однос на квалитетот на регулаторната рамка за инвестиции. Сепак, ОЕЦД (2022) оценува дека шемите за поттикнување инвестиции се сложени, бидејќи со нив управуваат различни тела на кои им недостига транспарентност во нивното управување и спроведување. Исто така, мерките се вклучени во различни национални документи и закони кои не се достапни на англиски јазик, што дополнително ги збунува (потенцијалните) инвеститори. На пример, различни стимулации за привлекување странски инвеститори во Северна Македонија се пропишани во националниот План за економски раст, Законот за финансиска поддршка на инвестициите, Законот за стратешки инвестиции и Законот за технолошки индустриски развојни зони. Поддршката на домашните компании пак, е пропишана во различни програми на Министерството за економија, Фондот за иновации и технолошки развој, Планот за економски раст, Програма за намалување на сиромаштијата, и слично. Оттука, потребата за креирање регистар со расположливи мерки за поддршка на странските и домашните инвестиции е неопходен чекор кон нивно привлекување и задржување.

Од друга страна, проблемот со недостиг на јавно достапни податоци во однос на доделената државна помош е многу поголем. Тоа, освен што отвора простор за злоупотреба, ја оневозможува подготовката на опфатен доказ за влијанието на овие мерки врз донесувањето одлука за инвестирање, но и врз економијата врз целина, иако добро е познато дека таквите мерки го пустошат националниот буџет. Затоа, неопходна е подготовка на национален регистар на доделена државна помош, низ клучни и јасни индикатори што ќе овозможат нивна детална анализа со цел пресметка на нивното влијание.

ПРЕПОРАКИ

Со оглед на наодите од студијата што се очекува да биде публикувана во ноември 2024 година, може да се дадат следните интегрирани препораки за политиките, со цел да се поттикне транспарентноста на државната помош наменета за странски компании:

1. Подготовка на регистар на расположливи стимулации за странски компании

Со оглед на тоа што законодавството се оценува како сложено и нејасно, каде што достапните стимулации се пропишани во различни закони, програми и национални документи, што создава забуни за потенцијалните инвеститори, една од клучните потреби за понатамошно подобрување е создавање на едношалтерски регистар на достапни мерки за државна помош. Регистарот треба да ги наведе сите детални информации за секоја мерка, вклучувајќи ги критериумите за подобност, временскиот период, износот на поддршката итн. Инвентарот на државната помош на Црна Гора (State Aid Inventory) може да послужи како добар пример и почетна точка при подготовката на ваков регистар.

2. Објавување на податоци за доделената државна помош на странски компании

Недостапноста на податоците за доделената државна помош е главниот предизвик во сите земји на Западен Балкан, вклучувајќи ја и Северна Македонија. Иако давателите на државна помош и националните комисии за заштита на конкуренцијата, како главни институции кои ја контролираат државната помош, се одговорни да објавуваат податоци за доделената државна помош, и двете не ја исполнуваат својата законска обврска. Оттука, треба да се креира соодветна програма/софтвер, каде што редовно ќе се објавуваат податоци за доделената државна помош според различни показатели како што се потеклото на капиталот на компанијата, видот на помошта, намената, износот итн. Таблата со резултати за државната помош на ЕУ (EU's State Aid Scoreboard) може да се користи како пример за добра практика што ја зголемува транспарентноста на доделената државна помош.

Финансиски импликации: (Дали предлог-иницијативата предизвикува финансиски импликации? Ако има, дали потребните средства се обезбедени и од кои извори?)

Предложените активности за намалување на проблемот со ниска транспарентност на доделената државна помош може да се реши со незначителни буџетски средства неопходни за изградба на регистар/софтвер/програма за редовно објавување на доделената државна помош. Подготовката на регистарот на расположливи стимулации, нема да предизвика финансиски импликации, и истиот може да биде подготвен, објавен и редовно ажуриран од страна на Комисијата за заштита на конкуренцијата.

Прилози (со наведување на авторот на документот):

Студија во тек на подготовка (очекуван период на публикација – ноември 2024 година)

18.09.2024 година

Потпис на застапникот

